

Bureau voor Archeologie Rapport 684

Hoofdstraat 9, Nieuwolda, gemeente Oldambt: een bureauonderzoek

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 684. Hoofdstraat 9, Nieuwolda, gemeente Oldambt: een bureauonderzoek

auteur: L.C. Nijdam (KNA senior prospector)

autorisatie: M. Hanemaaijer (KNA senior prospector)

datum: 24 augustus 2018

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

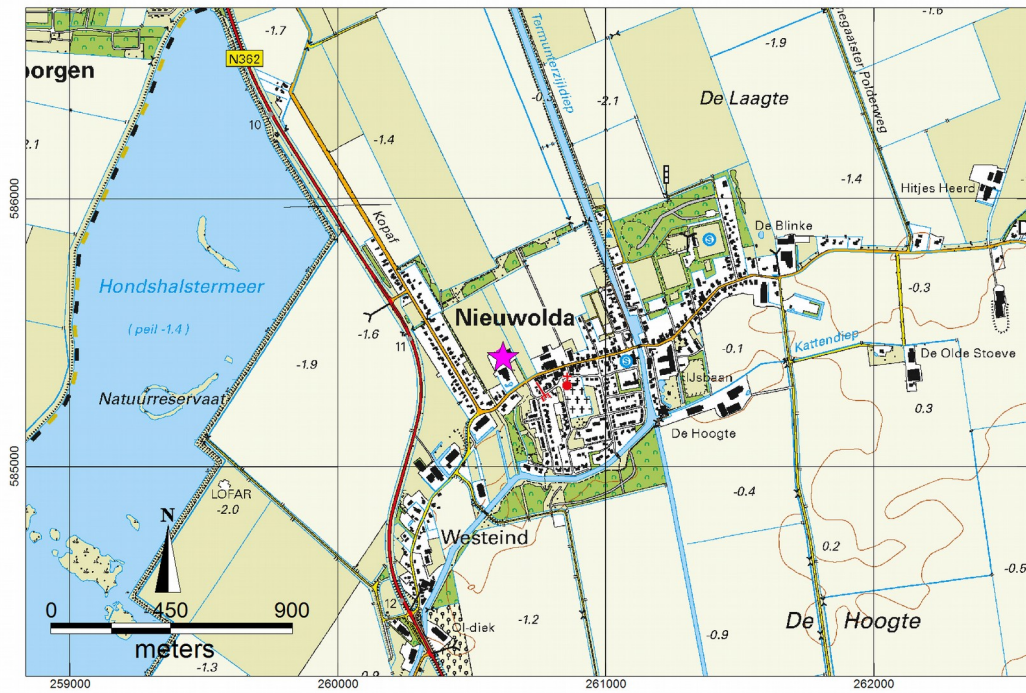

Administratieve gegevens

Projectnummer	2018071301
Provincie	Groningen
Gemeente	Oldambt
Plaats	Nieuwolda
Toponiem	Hoofdstraat 9
Centrum locatie (m RD)	260.620; 585.410 (x; y)
Omvang plangebied	1.220 m ²
Kadastrale gegevens	Nieuwolda sectie C, perceel 1155
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	4627525100 (ABU)
Soort onderzoek	een bureauonderzoek
Opdrachtgever	Dhr. M. Starke
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie, Opsteller bureauonderzoek: L.C. nijdam.
Kaartblad	8C
(RO) kader onderzoek	Aanvraag omgevingsvergunning
Periode van uitvoering	Augustus 2018
Bevoegde overheid	Gemeente Oldambt
Deskundige namens bevoegde overheid	Onbekend
Beheerder en plaats van documentatie	Digitale documentatie: ARCHIS en E-Depot

---

Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) op een topografische kaart van 1 :25.000 (kadaster 2015).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	7
1	Inleiding.....	8
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	8
2	Bureauonderzoek.....	10
	2.1 Methode.....	10
	2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep.....	10
	2.3 Aardkunde.....	10
	2.4 Bewoning en historische situatie.....	12
	2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden	12
	2.6 Mogelijke verstoringen.....	14
	2.7 Gespecificeerde verwachting.....	14
3	Conclusie.....	16
4	Advies.....	17
5	Literatuur.....	18
	Figuren.....	19

Lijst met Figuren

Figuur 1: Het onderzoeksgebied (kaartbeeld) op een topografische kaart van 1 : 25.000 (kadaster 2015).....	4
Figuur 2: Plangebied op de beleidskaart archeologie van de gemeente Oldambt (Gemeente Oldambt 2010).....	19
Figuur 3: Plangebied op de topografische kaart.....	20
Figuur 4: Plangebied op de luchtfoto.....	21
Figuur 5: Ligging van de toekomstige rijhal en de bestaande rijhal.....	22
Figuur 6: Constructie tekening van de rijhal met funderingsmethode.....	23
Figuur 7: Plangebied op een paleogeografische kaart van 500 v. Chr (Vos & Knol 2013).....	24
Figuur 8: Plangebied op een paleogeografische kaart van 800 na Chr (Vos & Knol 2013).....	25
Figuur 9: Plangebied op een paleogeografische van 1250 na Chr (Vos & Knol 2013).....	26
Figuur 10: Plangebied op een paleogeografische kaart van 1500 na Chr (Vos & Knol 2013).....	27
Figuur 11: Plangebied op een paleogeografische van 1550 na Chr (Vos & Knol 2013).....	28
Figuur 12: Plangebied op een geomorfologische kaart (Alterra 2008).....	29
Figuur 13: plangebied op een hoogtekaart op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN-2 2007-2012).....	30
Figuur 14: Plangebied op de fysisch geografische kaart van Groningen (Sniijders 1985).....	31
Figuur 15: Plangebied op een bodemkaart (Alterra 1960-1995).....	32
Figuur 16: Plangebied op de militair topografische kaart van Huguenin uit 1819-1829 (Versfelt en Schroor 2005).....	33
Figuur 17: Plangebied op de minuutplan gemaakt tussen 1811-1832 (Kadaster 1811-1832).....	34
Figuur 18: Plangebied op de veldminuut van rond 1850 (Bureau Militaire Verkenningen 1850).....	35
Figuur 19: Plangebied op een topografische kaart van rond 1900 (Bureau Militaire Verkenningen 1850-1950).....	36
Figuur 20: Plangebied op een topografische kaart van rond 1925 (Bureau Militaire Verkenningen 1850-1900).....	37
Figuur 21: Plangebied op een kaart van rond 1975 (Kadaster 1950-2016).....	38
Figuur 22: Plangebied (roze) op een kaart met onderzoekmeldingen, vondstlocaties en AMK-terreinen (archis 3).....	39

Lijst met Tabellen

Tabel 1: Aardkundige waarden.....	12
Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 1500 m van het plangebied.....	14

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureauonderzoek uitgevoerd in verband met bouwwerkzaamheden aan de Hoofdstraat 9 te Nieuwolda.

De vraagstelling van het onderzoek luidt: hoe kan rekening gehouden worden met eventuele archeologische waarden bij de voorgenomen ontwikkeling? Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocol 4002. In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

In het plangebied wordt een rijhal gebouwd ter plaatse van een bestaande rijbak. De hal krijgt een oppervlakte van 1220 m².

Uit het bureauonderzoek blijkt dat archeologische resten verwacht worden in de top van de oeverafzettingen van een kreek die in het gebied stroomde tussen 500 v. Chr. (Midden-IJzertijd) en de afdamming in de 12^e of 13^e eeuw. Na de overstromingen in de 16^e eeuw vond bewoning onderaan de dijk, ten zuiden van het plangebied, plaats. De verwachting voor bewoningsresten na deze tijd is in het plangebied laag.

Ter plaatse van de rijbak is de bodem tot 1 meter afgegraven. De toekomstige graafwerkzaamheden zullen plaatsvinden rondom de bestaande rijbak, deels in geroerde en mogelijk deels in intacte grond. De omvang van de graafwerkzaamheden beperkt zich tot een funderingsstrook van circa 1 meter breed en 1 meter diepte. Hierbij bestaat slechts een zeer geringe kans dat archeologische resten enigszins beschadigd raken.

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2015. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Oldambt.

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de bouw van een rijhal aan de Hoofdstraat 9 te Nieuwolda.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van de aanvraag van een omgevingsvergunning.

In het gebied geldt een vastgesteld archeologisch beleid. Het plangebied ligt binnen de contouren van het bestemmingsplan Nieuw Scheemda, 't Waar en Nieuwolda uit 2010.¹ Hierin is opgenomen dat archeologische waarden dienen te worden meegewogen in de besluitvorming over ruimtelijke ingrepen. Het archeologisch beleid van de gemeente Oldambt is vorm gegeven door middel van een archeologische beleidskaart (zie fig. 2). Uit deze kaart blijkt dat het plangebied is gelegen in een zone met een hoge archeologische verwachting (WR-a3).² Het beleid is dat voor bouwwerken met een oppervlakte groter dan 200 m² archeologisch onderzoek deel dient uit te maken van de ruimtelijke procedure.³

Het plangebied heeft een oppervlak van 1.220 m² (zie figuren 3 en 5). De beoogde ontwikkeling leidt tot een bodemverstoring tot 100 cm -mv. Hiermee overschrijdt het plan de vrijstellingscriteria en geldt de verplichting om een archeologisch onderzoek op de locatie uit te voeren om vast te stellen of daadwerkelijk archeologische resten te verwachten zijn en of deze worden bedreigd door de voorgenomen ingreep.

Het onderzoeksgebied is een zone met straal van circa 1.500 m om de ontwikkeling heen.

Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000,⁴ in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.0).

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting, zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

1. Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?
2. Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?
3. Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?

1 Geraadpleegd op <http://www.ruimtelijkeplannen.nl>

2 Gemeente Oldambt 2010

3 Gemeente Oldambt 2010

4 <http://www.kiwa.nl/upload/certificate/00094278.pdf>

-
4. Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?
  5. Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:
    - a) Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?
    - b) Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 4.0, protocol 4002.⁵

In het kader van het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij het archeologisch informatie systeem (ARCHIS). Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting. In deze verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische waarden beschreven in termen van onder meer diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

De genoemde stappen hebben geleid tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.⁶ In de volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd. Er hebben geen contacten plaatsgevonden met lokale amateurs en/of Heemkunde-kringen.

Van alle afgebeelde kaarten is het noorden boven, tenzij anders aangegeven.

2.2 Huidige situatie en beoogde ingreep

Het plangebied ligt in de gemeente Oldambt in de plaats Nieuwolda. De locatie ligt aan het adres Hoofdstraat 9. De Hoofdstraat 9 bevindt zich ten westen van de oude kern van Nieuwolda, ten noorden van de voormalige Dollard dijk, waarlangs het dorp ontstaan is. De nieuwe rijhal is voorzien ten westen een bestaande rijhal, gelegen op het achtererf van de boerderij, grotendeels ter plaatse van een bestaande rijbak (fig. 3 tot en met fig. 5).

De rijhal wordt 45 m lang en 27 m breed en heeft een oppervlakte van 1.220 m².

De beoogde bodemingreep bestaat uit plaatsen van een funderingsstrook met stiepen. Ten behoeve hiervan zal rondom de hal een strook met een wisselende breedte worden uitgegraven, waarin beton zal worden gestort (fig. 6). De totale verstoring zal een sleuf worden met een lengte van 144 meter met een breedte van circa 100 cm en een diepte van maximaal 100 cm-mv.

2.3 Aardkunde

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 1. Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Fries-Gronings kleigebied'.⁷

Een studie naar de ontstaansgeschiedenis van het Dollard-landschap heeft een aantal paleogeografische kaarten opgeleverd. De kaarten geven een beeld van

5 (SIKB 2016)

6 (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services)

7 (Rensink e.a. 2015)

het landschap rondom het plangebied vanaf de Midden-IJzertijd circa 500 v. Chr. (zie figuren 7 t/m 11).⁸

Vóór de veengroei begon lag het gebied in een smal getijdenbekken dat in het zuidwesten overging in een beekdal (geen figuur).⁹ Al vóór de Midden-IJzertijd (500 v. Chr.) werd het gebied bedekt met veen (bruin in fig. 7). Ter hoogte van Nieuwolda is, op basis van de latere getijdenkreek, een veenbeek gereconstrueerd (groen in fig. 7). Al in de Romeinse tijd groeide deze veenbeek, door erosie van getijdenwerking, uit tot een aanzienlijke getijdenkreek. Langs deze kreek ontwikkelden zich, gedurende de periode Romeinse tijd – Late Middeleeuwen, oevers en vormden zich kwelderruggen (fig. 8). De kwelderruggen werden plaatselijk onderbroken door zijgeulen. Op enige afstand van de geulen lagen de kwelders. Rond de 12^e en 13^e eeuw vond bedijking van de Eems plaats, hierdoor stopte de natuurlijke sedimentatie en erosie in deze kreek. Op de kaart van 1250 na Chr. en 1500 na Chr. (fig. 9 en 10) zijn de bekende vindplaatsen weergegeven. Ook bij Nieuwolda staat een stip. Tussen 1500 en 1550 na Chr. begaven de zeedijken in het oosten het en ontstond een grote zee arm (fig. 11). Het veengebied ten zuiden van Nieuwolda is hierbij grotendeels geërodeerd en bedekt geraakt met een laag zeeklei. De stevige klei van de voormalige getijdenkreek bood weerstand tegen de zeestromen en vormde de noordrand van deze nieuwe zee arm. Later werden hier een dijk aangelegd, waarop Nieuwolda ontstond. De zee arm is in verschillende fasen bedijkt.

Uit de geomorfologische kaart (fig. 12), hoogtekaart (fig. 13) en fysisch geografische kaart (fig. 14) blijkt dat het plangebied ligt op de overgang van een getij-inversierug en een vlakte van getij-afzettingen. Als gevolg van inklinking van de onder de kwelder-afzettingen gelegen veenlaag is de geulvulling van zand en klei hoger in het landschap komen te liggen. De voormalige geul ligt nu als een lage rug in het landschap.

Het is niet bekend of bij de 16^e eeuwse overstromingen nog klei van de Dollard is afgezet in het plangebied en welke dikte deze laag eventueel heeft. Het kan ook zijn dat deze afzettingen in zijn geheel zijn opgenomen in de bouwvoor.

Uit de bodemkaart (fig. 13) blijkt dat ter plaatse een kalkarme poldervaaggrond voorkomt. De grondwatertrap is Vb. Dit betekent dat gemiddeld hoogwater ligt tussen 25 en 40 cm-mv en gemiddeld laag water dieper ligt dan 120 cm-mv.¹⁰

Uit boring B08C0751 gedaan 200 meter westen van het plangebied blijkt dat tot 4,6 m-mv klei van de Formatie van Naaldwijk aanwezig is. Hieronder, tot een diepte van 6,6 m-mv ligt veen (Formatie van Nieuwkoop) voordat het zand van de van de Formatie van Boxtel bereikt wordt.¹¹

Er is geen informatie bekend over eventuele verontreiniging ter plaatse.

Bron	Situatie plangebied, omschrijving
Geologie. ¹²	Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren. Deze liggen op de Basisveenlaag van de Formatie van Nieuwkoop. Op zand van de Formatie van Boxtel.
Bodemkunde (fig.13)	Kalkarme poldervaaggrond (code Mn86C)

8 Vos & Knol 2009

9 Vos e.a. 2011

10 Geraadpleegd op maps.bodemdata.nl

11 Geraadpleegd op www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens

12 De Mulder 2003

Geomorfologie (fig. 10)	Vlakte van getij-afzettingen (1M35), Bebouwing (Beb)
AHN (fig. 11)	1,0 m -NAP

Tabel 1: Aardkundige waarden.

2.4 Bewoning en historische situatie

Algemene situatie (tekst overgenomen van de beleidsnota van de gemeente Oldambt).¹³

Nieuwolda heette aanvankelijk Midwolder-hamrik, dat wel betekend ‘het buitengebied van Midwolda’. Door het ontstaan van de westelijke Dollardarm werd Midwolder-hamrik gescheiden van het moederdorp. Bij Nieuwolda stond in de 13^e eeuw het klooster Menterwolde ofwel Campus Silvae (grijze monnikenklooster). Dit klooster werd al in 1299 verlaten vanwege wateroverlast.¹⁴ In de late middeleeuwen waren er langs de kustlijn en de rivier de Eems dijken/kaden aangelegd om zeewater buiten te houden. Dat deze dijken hun zware taak niet aankonden werd aan het eind van de Middeleeuwen duidelijk. De zeedijk die in 1454 was aangelegd tussen de Punt van Reide naar Finsterwolde in de westelijke Dollardboezem, was niet bestand tegen het geweld. Ook dijken die in de eerste helft van de 16^e eeuw werden aangelegd, konden het niet bolwerken. Rond de westelijke boezem hebben de dorpelingen vanaf 1542 de Oude Dijk aangelegd. De dijk werd rond 1545 voltooid en liep van Fiemel over Nieuwolda, Nieuw-Scheemda, Scheemda en Midwolda naar Finsterwolde. In 1597 kon de diepe inham afgesloten worden met de Ol-Diek, die tussen Scheemderzwaag en het Westeind van Nieuwolda werd aangelegd. Daarna werd de westelijke boezem steeds verder ingedijkt.

Uit oude kaarten (fig. 16 t/m 21) blijkt dat vanaf het begin van de 19^e eeuw op het huidige adres, ter plaatse van de huidige boerderij, een boerderij staat. Op de kadastrale minuutplan ontbreekt deze boerderij, die wel staat in de atlas van Huguenin. Dit zou er op kunnen duiden dat de boerderij er tussen 1811 en 1819 nog niet stond, toen de minuutplan vervaardigd werd, maar dat deze later, in de periode tussen 1819 en 1829, gebouwd is.

De huidige rijhal staat er tenminste vanaf 1975.

2.5 Bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Archeologische terreinen, waarnemingen en onderzoeksmeldingen staan weergegeven in fig. 22 en worden toegelicht in tabel 2. De belangrijkste bevindingen zijn in de lopende tekst samengevat.

In het plangebied liggen geen archeologische waarnemingen en geen (delen van) archeologische terreinen. Het plangebied is niet eerder archeologisch onderzocht.

Uit de archeologische gegevens blijkt dat met name ten oosten van het plangebied resten behorende tot een klooster uit de late middeleeuwen zijn aangetroffen. Onderzoek van de laatste jaren heeft weinig nieuwe gegevens aan het licht gebracht.

¹³ Gemeente Oldambt 2010

¹⁴ Gemeente Oldambt 2010

Bron	Omschrijving
Archeologische terreinen	Op circa 1400 meter ten oosten van het plangebied liggen AMK-terreinen 6831 (vondstlocaties 6166111 en 6099166 en 6808 (vondstlocaties 6088003 en 6175080). Terrein 6831 betreft een terrein van hoge archeologische waarde met mogelijk de resten van een toegangs-gebouw tot een zuidelijker gelegen kloosterterrein. Dit kloosterterrein (Grijzemonnikenklooster ¹⁵) ligt binnen AMK-nr. 6808. In de schuur van de boerderij die op het terrein staat zijn funderingen van het klooster aangetroffen.
Vondstlocaties	Naast de hierboven beschreven vondstlocaties zijn geen vondsten bekend.
Onderzoeksmeldingen	<p>– nr. 2253682100: Op 240 meter ten oosten van het plangebied is in 2009 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Er werd aanbevolen om in het geval van een bouwput een archeologische begeleiding uit te voeren en in het geval van fundering door middel van stiepen of smalle funderingssleuven geen vervolgonderzoek uit te voeren. Er is geen melding gemaakt van vervolgonderzoek, waarschijnlijk is dit niet uitgevoerd.</p> <p>– nr. 2455242100: Op circa 700 meter ten zuidwesten van het plangebied is een bureauonderzoek uitgevoerd, waarbij gezien de beperkte omvang van de graafwerkzaamheden werd aanbevolen om geen vervolgonderzoek uit te voeren.¹⁶</p> <p>Op circa 700 meter ten oosten van het plangebied hebben diverse onderzoek plaatsgevonden.</p> <p>– nr. 2230337100 betreft een bureauonderzoek in verband met de uitbreiding van het verzorgingshuis Toppelhuizen. Er heeft geen vervolgonderzoek plaatsgevonden.</p> <p>– nr. 2384051100 betreft een bureauonderzoek in verband met de sloop en nieuwbouw van een verzorgingshuis. Ter plaatse van een oude boerderijplaats is vervolgonderzoek aanbevolen.</p> <p>– nr. 2399248100 betreft een archeologisch booronderzoek ter plaatse van de hierboven genoemde locatie. Onder opgebrachte lagen van 90 cm dik kunnen nog resten van de boerderijplaats verwacht worden. Bij ingrepen dieper dan 90 cm wordt een vervolgonderzoek aanbevolen door middel van een archeologische begeleiding. De aangetroffen bodem bestaat tot 90 cm-mv uit een geroerde laag met klei- en zandbrokken. Hieronder zijn ongeroerde natuurlijke kleilagen aanwezig. In een aantal boringen is een gerijpt vegetatie niveau aanwezig, dat lijkt te duiden op een stilstandsfase in sedimentatie. De onderste kleilagen zijn geïnterpreteerd als getijdengeulvulling. De conclusie is dat er ter plaatse geen sporen verwacht worden uit de late middeleeuwen of daarvoor, maar dat van de verwachte boerderijplaats nog resten in de bodem aanwezig kunnen zijn.¹⁷</p> <p>– nr. 2374420100 betreft een bureauonderzoek. Vooralsnog heeft er geen vervolgonderzoek plaatsgevonden.</p> <p>Op 1400 meter oosten van het plangebied hebben drie onderzoeken plaatsgevonden:</p> <p>– 4547384100 en 4547392100: Dit betreffen een bureauonderzoek en een karterend booronderzoek. Bij het onderzoek zijn geen archeologische resten aangetroffen.¹⁸</p> <p>– 4606538100: Er is een bureauonderzoek en verkennend booronderzoek uitgevoerd. De hoge verwachting werd op basis van de onderzoeksresultaten bijgesteld naar laag. Er is geen vervolgonderzoek</p>

15 Hisgis 2017

16 Nijdam 2014

17 Bongers 2013

18 Nijdam 2017

Bron	Omschrijving
	<p>aanbevolen.¹⁹</p> <p>– 228421010: er is een leidingtracé ten zuidoosten van het plangebied onderzocht: Bij dit booronderzoek zijn in de omgeving van het plangebied geen bijzonderheden gevonden.</p> <p>– 3974625100: op 1400 meter ten zuiden heeft een verkennend booronderzoek plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat de top van de oorspronkelijke kwelder gedurende de afzetting van de Dollardklei geërodeerd is.²⁰</p> <p>Ook ten oosten en zuiden is een tracé onderzocht. Dit betreft nr. 2148406100. Bij het booronderzoek, in verband met de aanleg van een gasleiding, zijn in de nabijheid van het plangebied geen vindplaatsen aangetroffen.</p>
Gemeentelijke kaart (Fig. 3)	Hoge verwachting.
Bouwhistorische waarden	Binnen het plangebied heeft in het verleden geen bebouwing gestaan.

Tabel 2: Bekende waarden tot ca. 1500 m van het plangebied.

2.6 Mogelijke verstoringen

De opdrachtgever geeft aan dat ter plaatse van de huidige rijbak (fig. 4), grotendeels ter plaatse van de nieuwe rijhal, de bodem tot circa 1,0 m-mv is ontgraven en is aangevuld met schoon zand.

2.7 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied is gelegen op de noordoever van een voormalige getijdenkreek, die actief werd vanaf de Midden-IJzertijd en actief bleef tot aan de afdamming in de 12^e of 13^e eeuw. Voordat deze kreek actief werd, bevond zich ter plaatse van het plangebied een uitgestrekt veengebied met mogelijk in de directe nabijheid een veenbeek. Onder de veenlagen, indien nog aanwezig, bevindt zich het pleistocene zand. In potentie zijn er derhalve drie archeologische niveaus aanwezig.

Op basis van een boring uit het dinoloket is de verwachting dat de top van het veen op grotere diepte (rond 4,0 m -mv) ligt en zeer waarschijnlijk geërodeerd is. De top van het pleistocene zand kan verwacht worden rond 6,0 m-mv en is, indien afgedekt met veen, nog intact en vormt een potentieel archeologisch niveau. Dit niveau zal echter niet geroerd worden bij de voorziene werkzaamheden en wordt niet verder behandeld.

Relevant voor de ingrepen op de locatie is de top van de oeverafzettingen van de getijdenkreek die zijn afgezet vanaf de Midden-IJzertijd tot aan de bedijking in de 12^e of 13^e eeuw. Bewoning in de omgeving van Nieuwolda is aangetoond vanaf de Late Middeleeuwen. Bewoning vond, als gevolg van overstromingsgevaar, vanaf circa 1550 plaats langs de voormalige zeedijk, ten zuiden van het plangebied. Op basis van landschap kunnen, eventueel afgedekt onder kleilagen,

¹⁹ Bakker 2018

²⁰ De Roller 2015

---

archeologische resten worden verwacht teruggaand tot in de IJzertijd, doorlopend tot de overstromingen van rond 1500.

De archeologisch verwachting voor de oeverafzettingen wordt als volgt gespecificeerd:

1. Datering: Midden-IJzertijd – 1500
2. Complextype: boerderijplaatsen, verkavelinggreppels
3. Omvang: 2000 m² (huisplaats) en groter
4. Diepteligging: Direct onder de bouwvoor, die naar verwachting een dikte heeft van circa 30 cm. Mogelijk is een dunne laag Dollardklei aanwezig of deze is opgenomen in de bouwvoor.
5. Gaafheid, conservering: De grondwatertrap is Vb. Dit betekent dat de conservering van eventuele archeologische resten gezien de hoge, maar wisselende grondwaterstand, matig tot goed zal zijn.
6. Verstoringen: Als gevolg van de aanleg van de bestaande rijbak, waarbij een meter grond is afgegraven en schoon zand is teruggestort, zijn eventuele archeologische resten tot ten minste 1 meter onder maaiveld vernietigd. Dit is mogelijk niet aan de orde langs de rand van de rijbak.
7. Uiterlijke kenmerken (prospectie kenmerken): Archeologische resten kenmerken zich door de aanwezigheid van een archeologische laag. Dit is een doorwerkte laag bestaande uit het oorspronkelijke humeuze kleilaag, die is vermengd met archeologische indicatoren zoals bot-, houtskool-, aardewerkfragmenten, baksteenpuin en fosfaatvlekken.

3 Conclusie

De onderzoeksvragen kunnen als volgt worden beantwoord:

1. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

De voorgenomen bodemingrepen bestaan uit het graven van een funderingsstrook met een totale lengte van 150 m, een breedte van circa 100 cm en een diepte van circa 1,0 m -mv rondom de voorziene rijhal. Deze valt waarschijnlijk deels binnen en deels buiten de geroerde grond van de bestaande rijbak.

2. *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

De locatie bevindt zich op de oever van een getijdenkreek, waar poldervaaggronden voorkomen. De afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren.

3. *Is sprake van een natuurlijke (intacte) bodemopbouw of is deze (deels) verstoord? Indien sprake is van verstoringen, wat is de diepte en omvang van de verstoring?*

De bodem ter plaatse van de huidige rijbak is tot een meter diepte afgegraven. Langs de rand van de huidige rijbak, ter plaatse van de voorziene graafwerkzaamheden zal de bodem deels zijn vergraven ten behoeve van deze rijbak, maar zal langs oost-, west- en noordzijde deels intact zijn.

4. *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan*

Tot op heden zijn er in de directe omgeving van het plangebied geen aanwijzingen voor archeologische resten aangetroffen. Op basis van landschap worden resten verwacht vanaf de IJzertijd tot in de 16^e eeuw. Eventuele resten kunnen bestaan uit huisplaatsen en worden naar alle waarschijnlijkheid gekenmerkt door een archeologische laag.

5. *Indien er (mogelijk) archeologische waarden aanwezig zijn:*

a) *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

De graafwerkzaamheden zullen naar verwachting voor een deel plaatsvinden in reeds geroerde grond en voor een deel in nog intacte grond. Gezien de relatief smalle gleuf is de kans klein dat archeologische resten, indien aanwezig, ernstig aangetast zullen worden.

b) *Welke maatregelen kunnen worden genomen om voldoende rekening te houden met deze archeologische waarden?*

De kans dat archeologische resten worden aangetast is klein en een eventuele beschadiging zal beperkt blijven. Het wordt niet nodig geacht om bijzondere maatregelen te treffen. Het is altijd goed om de graafwerkzaamheden te minimaliseren.

---

4 Advies

Bureau voor Archeologie adviseert het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat toch archeologische resten worden aangetroffen bij de graafwerkzaamheden. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2015. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Oldambt.

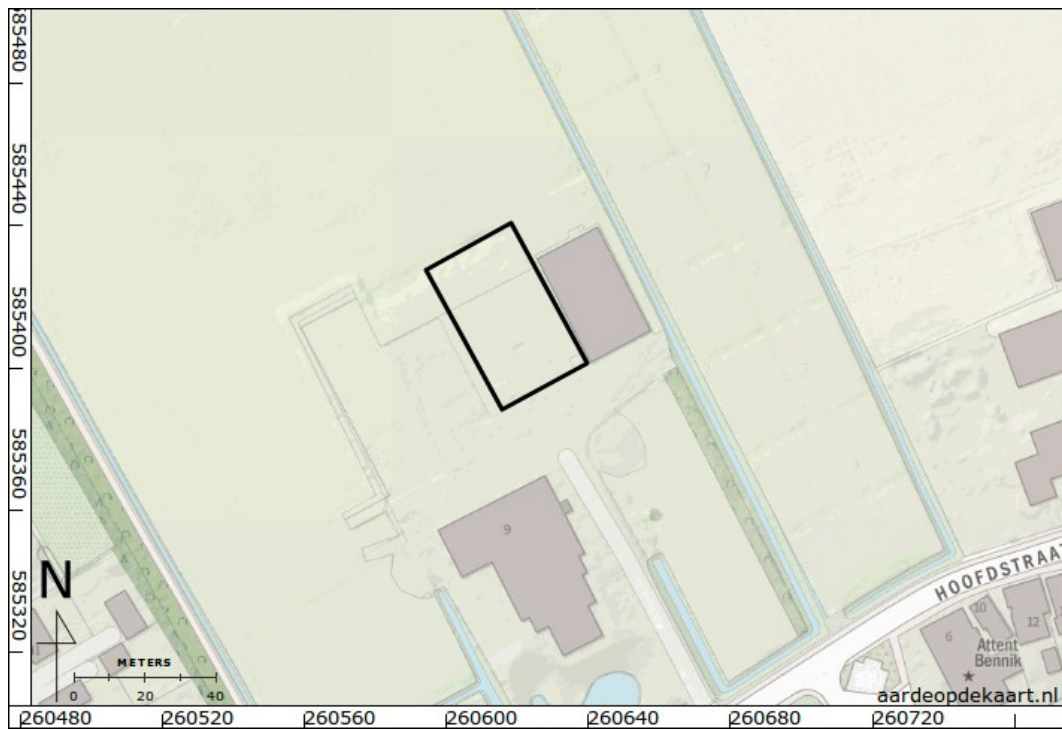
5 Literatuur

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN-2): 2007-2012: geraadpleegd op <http://www.ahn.nl/pagina/viewer.html>
- Alterra 1960-1995: Bodemkaart van Nederland digitaal 1:50.000, geraadpleegd in archis 3.
- Alterra 2008: Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, digitaal. Geraadpleegd in archis 3
- Bakker, A.M., 2018: Hoofdweg 6a te Nieuwolda (gem. Oldambt). Een bureau- en verkennend booronderzoek 9IVO-O). Salisbury Archeologisch Rapport 163.
- Bongers J.M.G., 2013. Nieuwolda, Hoofstraat 12 (Gemeente Oldambt). Een Inventariserend Veldonderzoek. Steekproefrapport 2013-03/02Z.
- Bureau Militaire Verkenningen 1850 – 1950: Militair Topografische Kaarten 1:25.000. (Bonnebladen). Geraadpleegd op <http://topotijdreis.nl>.
- Bureau Militaire Verkenningen 1850. Veldminuut, gebaseerd op de minuutplannen. Geraadpleegd op: <https://www.arcgis.com/>.
- de Mulder, E.F.J. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhof: Groningen [etc.].
- De Roller, G.J., 2015: Archeologisch bureau- en booronderzoek aan de Oud Nieuwlandseweg te Nieuwolda, gemeente Oldambt (GR). MUG-publicatie 2015-117.
- Gemeente Oldamt 2010: Nota archeologie en beleidskaart.
- Kadaster 1811-1832: minuutplan Nieuwolda, Groningen, sectie C, blad 02. Geraadpleegd op <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>.
- Kadaster 1950-2015: Topografische kaarten van Nederland 1:25.000. Geraadpleegd op <http://topotijdreis.nl>.
- Nijdam, L.C., 2014: Nieuwolda, Hoofdweg 70a (Gemeente Oldambt). Een bureauonderzoek. ArGeoBoor rapport 1310.
- Nijdam, L.C., 2017: Nieuwolda, Hoofdweg Oost, naast nr. 7 (Gemeente Oldambt). Een bureauonderzoek. ArGeoBoor rapport 1477.
- Nijdam, L.C., 2017: Nieuwolda, Hoofdweg Oost, naast nr. 7 (Gemeente Oldambt). Een karterend booronderzoek en oppervlaktekartering. ArGeoBoor rapport 1482.
- Rensink, E., H.J.T. Weerts, M. Kosian, H. Feiken, en B.I. Smit. 2015. *“Archeologische Landschappenkaart van Nederland. Methodiek en kaartbeeld.”* Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. <https://doi.org/10.17026/dans-xf6-ywnd>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, en Data Archiving and Networking Services. *“e-depot voor de Nederlandse archeologie.”* <http://www.edna.nl>.
- SIKB. 2016. *“Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.0.”*
- Snijders, F.L., 1985: Fysische geografie in de provincie Groningen. Groningen: Milieu- en landschapsonderzoek P.P.D. Groningen.
- Versfelt, H.J. en M. Schroor, 2005: De atlas van Huguenin. Militair-topografische kaarten van Noord-Nederland 1819-1829.
- Vos, P.C. & E. Knol, 2013. De ontstaansgeschiedenis van het Dollardlandschap; natuurlijke en antropogene processen. In: K. Essink (Red.), Stormvloed 1509 – Geschiedenis van de Dollard. Stichting Verdronken Geschiedenis, Groningen, : 31-43. (ook: online op www.verdronkengeschiedenis.nl).

Figuren

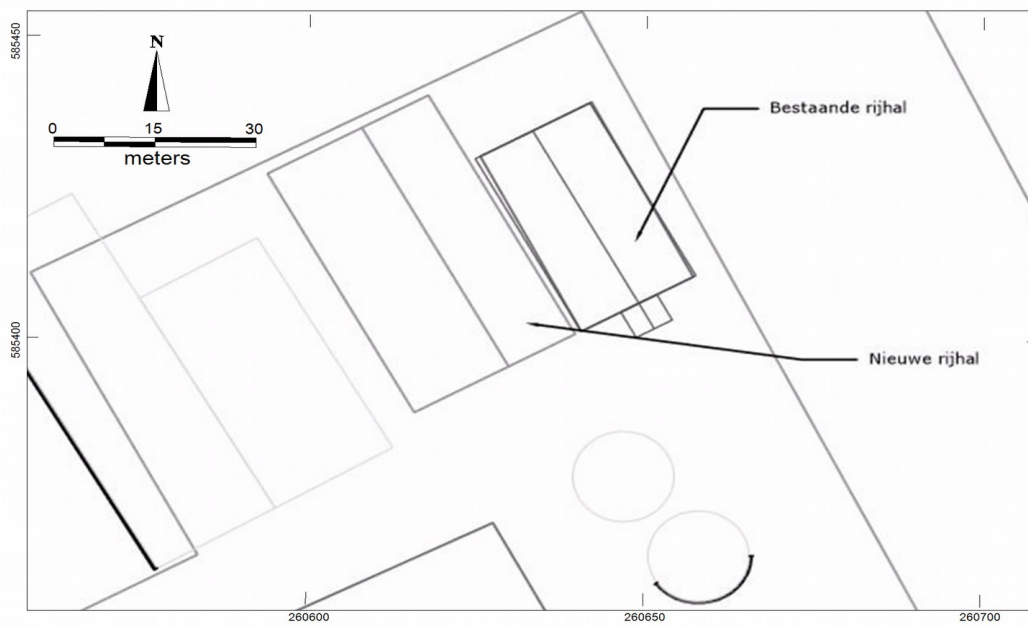
Figuur 2: Plangebied op de beleidskaart archeologie van de gemeente Oldambt (Gemeente Oldambt 2010)

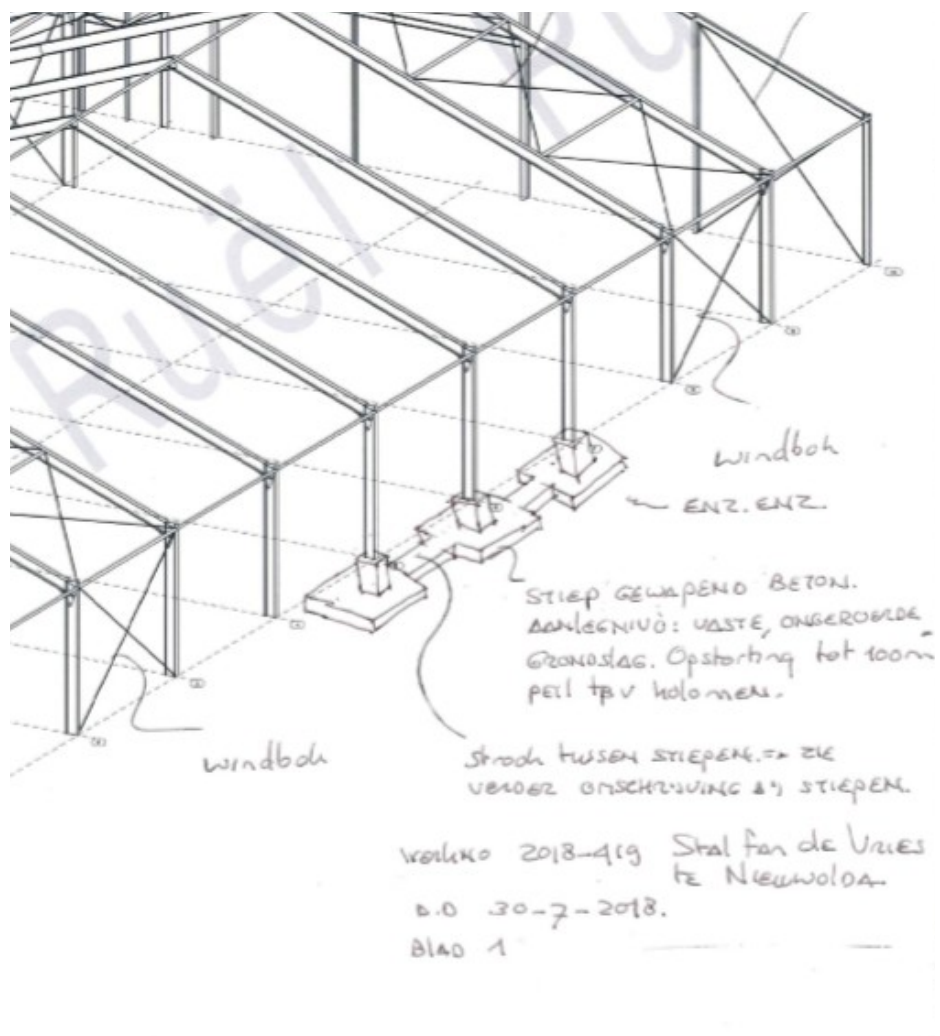
Figuur 3: Plangebied op de topografische kaart.

Figuur 4: Plangebied op de luchtfoto.

Figuur 5: Ligging van de toekomstige rijhal en de bestaande rijhal.

Figuur 6: Constructie tekening van de rijhal met funderingsmethode.

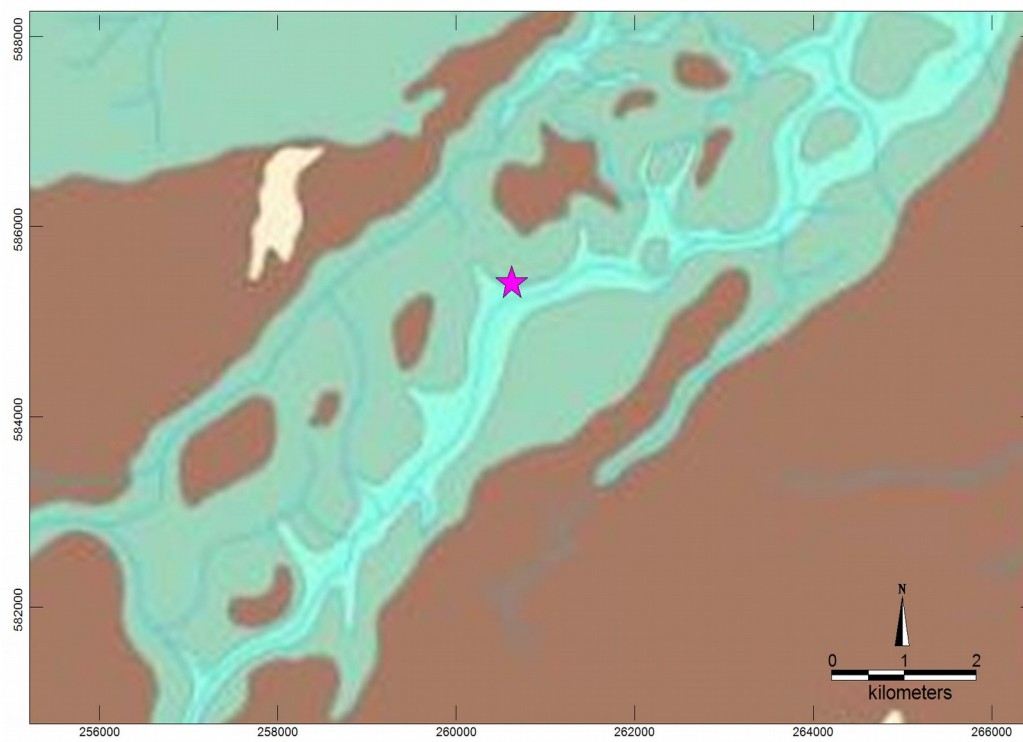

Legenda

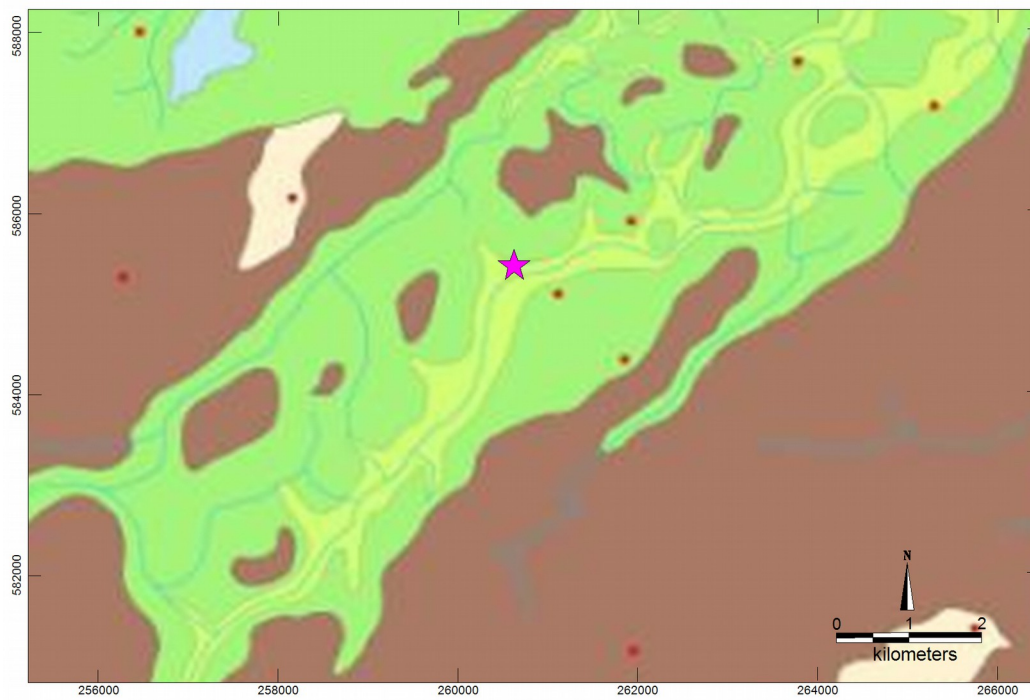
	Intergetijdengebied (onbedijkt)		Outline (huidige dijklijn en landgrens)
	Kwelderrug (onbedijkt)		Dijklijn
	Kwelder (onbedijkt)		Waterlopen en krekken
	Bedijkte kwelderrug		Terpen, nederzettingen en dorpen
	Bedijkte kwelder		Stedelijk gebied
	Veengebied		
	Pleistocene afzettingen aan maaiveld		
	Water		

Figuur 7: Plangebied op een paleogeografische kaart van 500 v. Chr (Vos & Knol 2013).

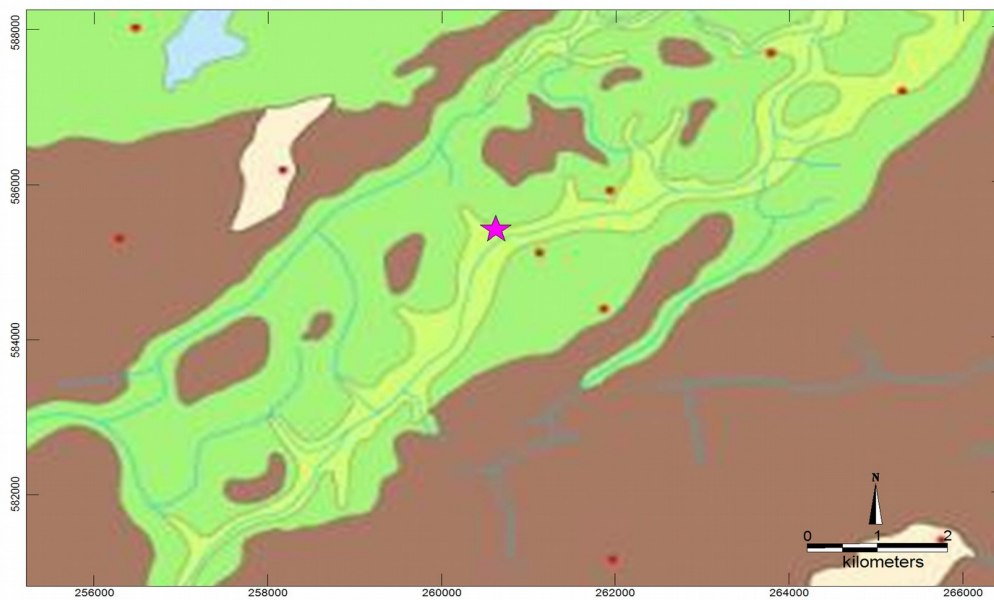

Figuur 8: Plangebied op een paleogeografische kaart van 800 na Chr (Vos & Knol 2013).

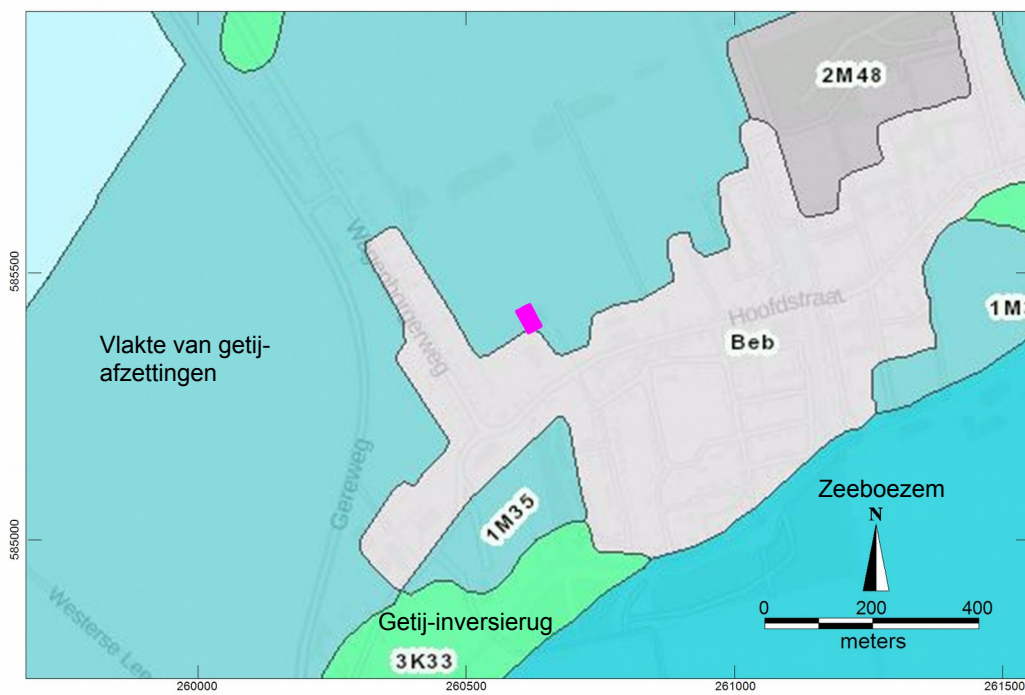
Figuur 9: Plangebied op een paleogeografische van 1250 na Chr (Vos & Knol 2013).

Figuur 10: Plangebied op een paleogeografische kaart van 1500 na Chr (Vos & Knol 2013)

Figuur 11: Plangebied op een paleogeografische van 1550 na Chr (Vos & Knol 2013).

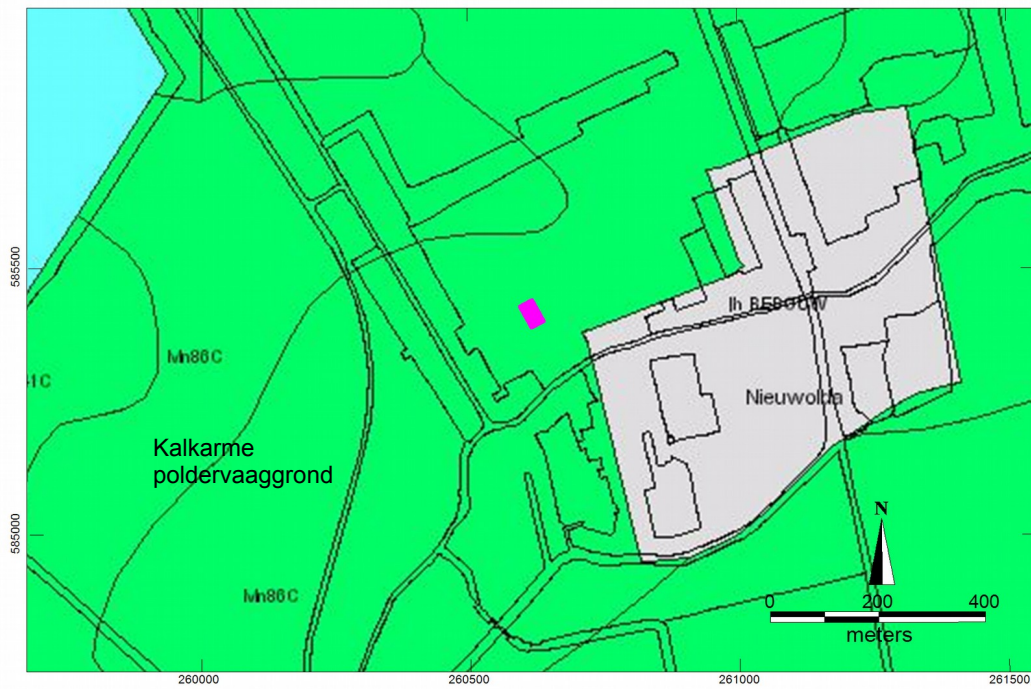
Figuur 12: Plangebied op een geomorfologische kaart (Alterra 2008).

Figuur 13: plangebied op een hoogtekkaart op basis van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN-2 2007-2012)

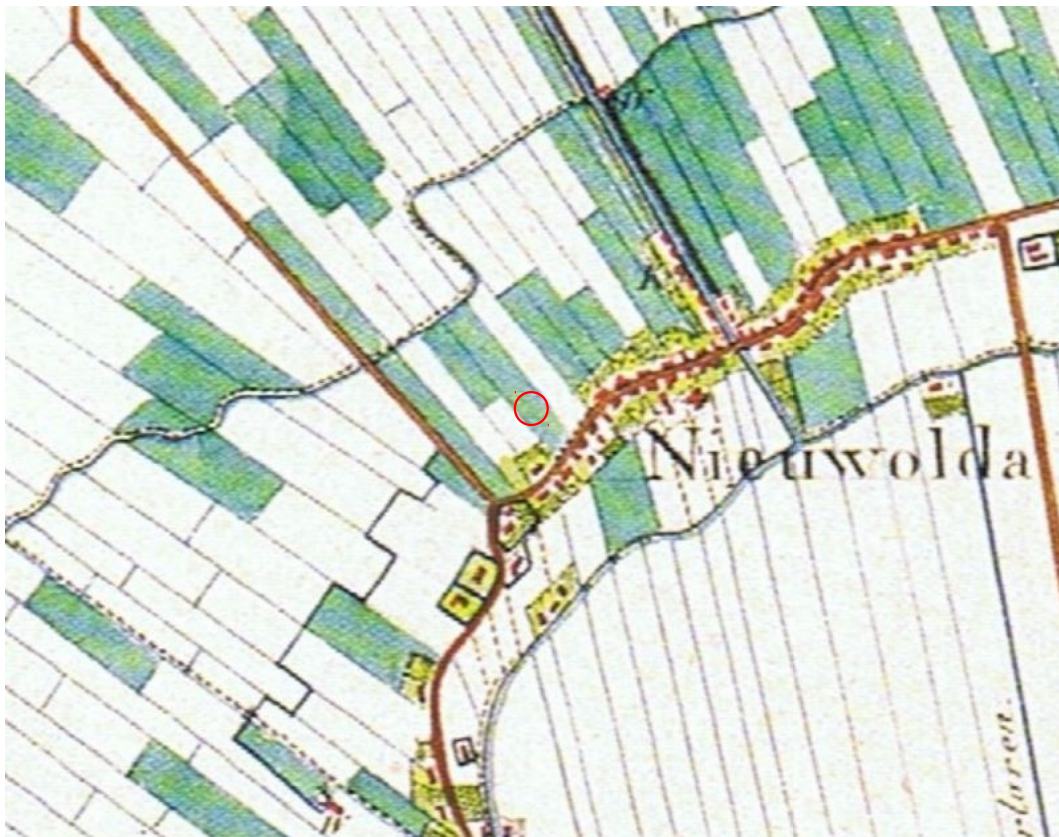

Figuur 14: Plangebied op de fysisch geografische kaart van Groningen (Srijders 1985).

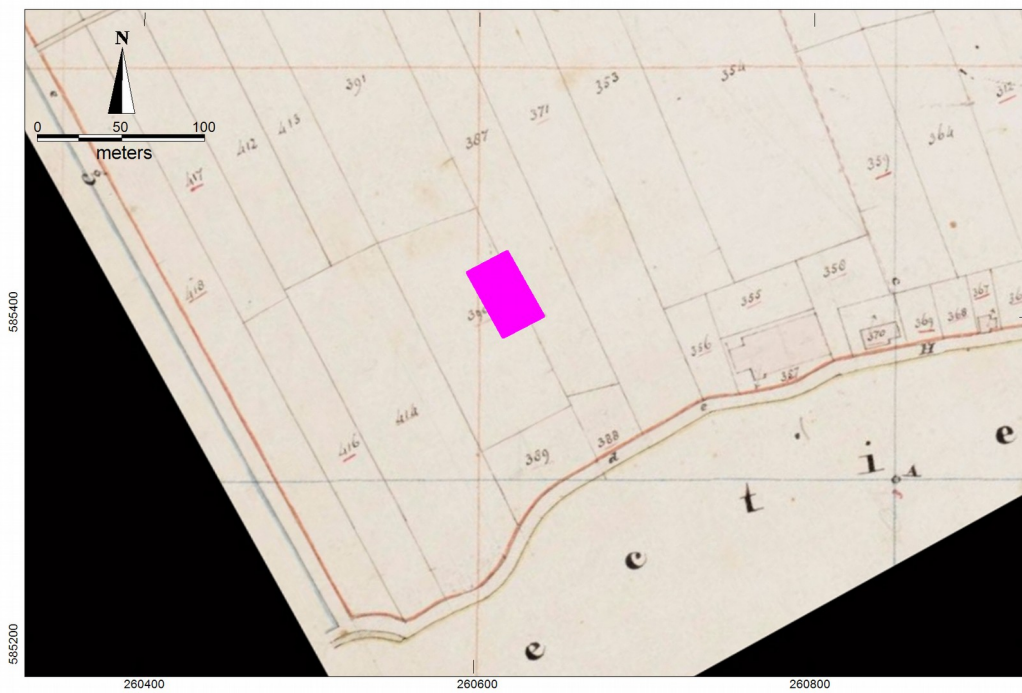

Figuur 15: Plangebied op een bodemkaart (Alterra 1960-1995)

Figuur 16: Plangebied op de militair topografische kaart van Huguenin uit 1819-1829 (Versfelt en Schroor 2005).

Figuur 17: Plangebied op de minuutplan gemaakt tussen 1811-1832 (Kadaster 1811-1832)

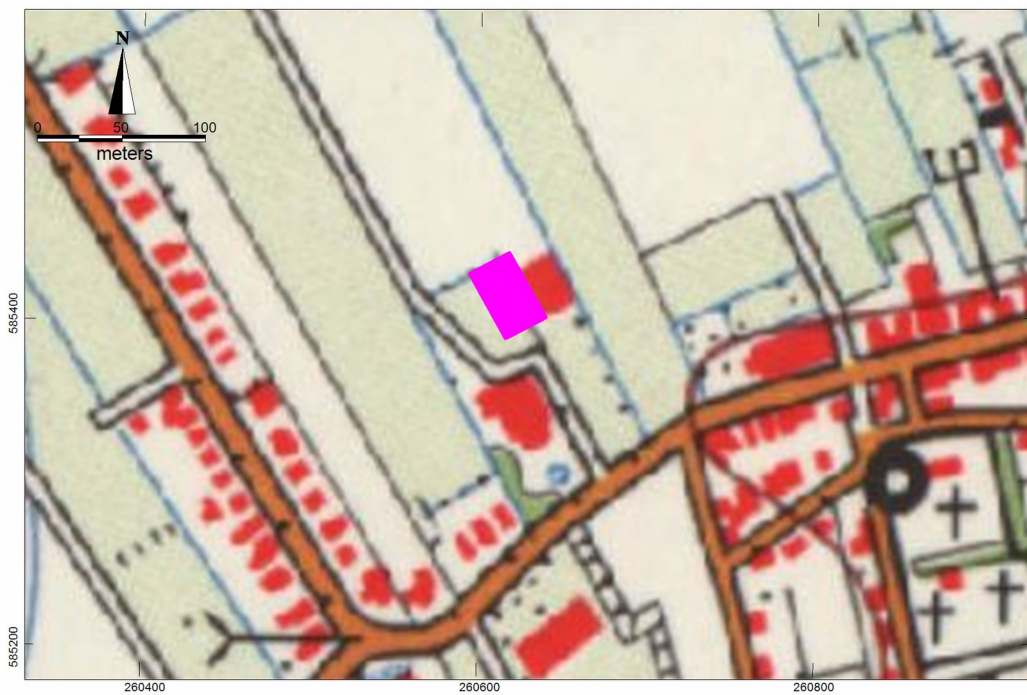
Figuur 18: Plangebied op de veldminuut van rond 1850 (Bureau Militaire Verkenningen 1850).

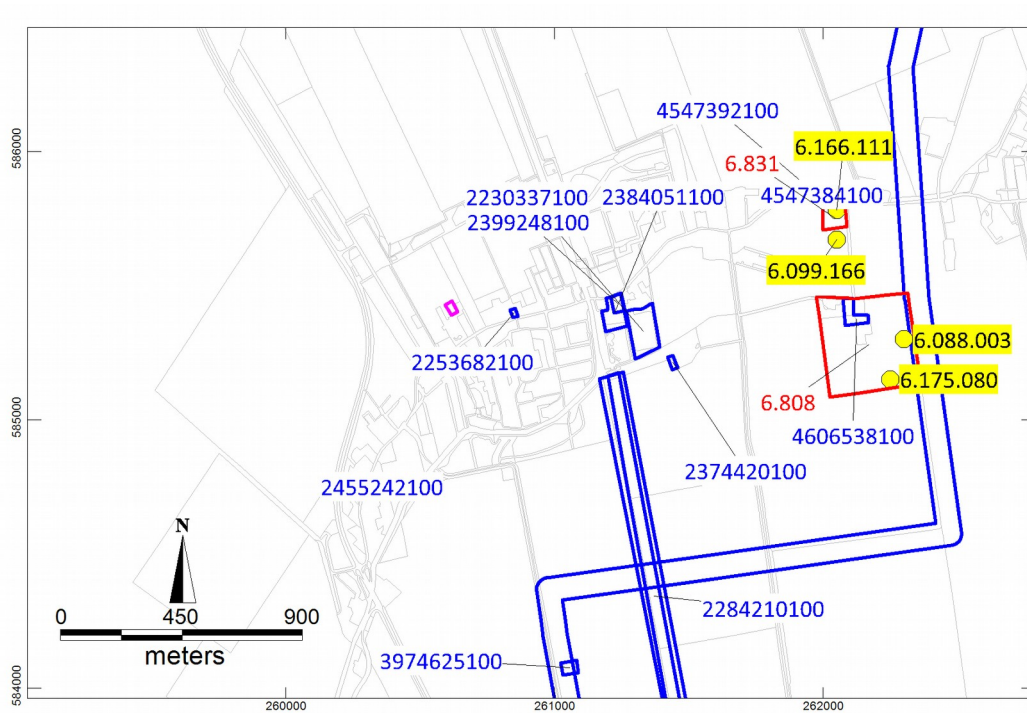
Figuur 19: Plangebied op een topografische kaart van rond 1900 (Bureau Militaire Verkenningen 1850-1950).

Figuur 20: Plangebied op een topografische kaart van rond 1925 (Bureau Militaire Verkenningen 1850-1900).

Figuur 21: Plangebied op een kaart van rond 1975 (Kadaster 1950-2016)

*Figuur 22: Plangebied (roze) op een kaart met onderzoekmeldingen, vondstlocaties en AMK-terreinen (archis 3).
(Legenda: onderzoekmeldingen (blauw), vondstlocaties (geel_ en AMK-terreinen (rood),*